

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Första Kammaren. N:o 42.

Lördagen den 6 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades fem protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda betänkande n:o 21, angående beskattningen af socker.

Genom tre särskilda propositioner af den 6 mars 1905 hade Kungl. Maj:t under återopande af propositionerna bilagda protokoll öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen vissa ändringar i beskattningen af socker.

Utå den ena af dessa propositioner, n:o 76, hade föreslagits antagande af ett vid propositionen fogadt, på principen af en konsumtionsskatt grundadt förslag till förordning om beskattning af socker.

I den andra propositionen, n:o 77, hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att besluta:

dels att tullsatsen å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossadt eller pulveriseradt socker, skulle från och med den 1 januari 1906 utgå med 30 öre för kilogram;

dels att tullsatsen å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes från och med den 1 januari 1906 skulle utgå med 30 öre för kilogram;

dels att den i 9 § i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör under vissa villkor medgifna restitution af tullmedlen vid utförsel sjöledes från stapelstad af raffineradt socker, topp-, kandi- och kak- hvilket tillverkats inom riket af utländskt råämne, skulle från och med den 1 januari 1906 utgå med 26 öre för kilogram sådant socker;

dels att den i nyssnämnda § medgifna restitution af tullmedlen för karameller och andra konfityrer från och med den 1 januari 1906 skulle utgå med 27 öre för kilogram;

dels — under förutsättning af bifall till Kungl. Maj:ts ofvanberörda nådiga proposition n:o 76 med förslag till förordning om beskattning af socker —

a) att tullsatserna å nedannämnda slag af socker från och med den 1 september 1906 skulle utgöra följande belopp, nämligen:

å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak-samt krossadt eller pulveriseradt socker, 17 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än ofvannämnda i världshandeln gällande standardnummer, likaledes 17 öre för kilogram;

å socker, till färgen mörkare än samma standardnummer, äfven om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd, 11,75 öre för kilogram;

b) att från och med den 1 september 1906 den jämlikt 9 § i ofvan omförmälda underrättelser under vissa villkor medgifna restitution af tullmedlen vid utförsel af förenämnda där angifna slag af inom riket utaf utländskt råämne tillverkad socker skulle utgå med 13 öre för kilogram; samt

c) att den i 9 § 1 mom. tulltaxeunderrättelserna förekommande bestämmelse om restitution af tullmedlen för karameller och andra konfityrer från och med den 1 september 1906 skulle upphöra att gälla;

dels ock att de i tulltaxan bestämda tilläggsafgifter till nu gällande tullsatser å vissa slag af socker, som tillverkats i vissa där särskildt angifna länder, skulle beräknas i förhållande till de, enligt hvad ofvan sagts, för hvarje tid bestämda tullsatser.

I afseende å Kungl. Maj:ts sistberörda förslag hade utskottet ansett sig böra omförmäla, att, enligt från finansdepartementet ingånget skriftligt meddelande, i tredje stycket under momentet a) här ofvan efter ordet »socker» bort stå »oraffineradt».

Genom den tredje af ifrågavarande propopositioner, n:o 78, hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att besluta,

dels att § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda § lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902, skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»Det enligt § 1 beskattningspliktiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att ett hundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor antagas lämna ett utbyte af tretton kilogram socker;»

dels ock att berörda § i dess sålunda förändrade lydelse skulle lända till efterrättelse från och med den 1 september 1905.

I sammanhang med dessa propositioner hade bevillningsutskottet behandlat följande inom Riksdagen väckta motioner, vidkommande nu ifrågavarande ämne, nämligen

a) inom *Första Kammar*en, n:o 38 af friherre *De Geer*, som i sin motion framlagt ett författningsförslag med bestämmelser om

hvitbetssockers beskattning efter betornas vikt och sockerhalt; samt

b) inom *Andra Kammaren*, n:o 59 af herr *O. A. Brodin*, n:o 240 af herr *C. Faxe*, n:o 261 af herr *K. G. Karlsson* jämte två andra af kammarens ledamöter, n:o 262 af herr *N. Åkesson* och n:o 274 af herr *J. P. Jespersen*.

Utskottet hade i föreliggande betänkande på anförda skäl hemställt,

1:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förvarande, i propositionen n:o 76 innefattade förslag till förordning om beskattning af socker icke kunnat oförändradt bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar och tillägg vid utskottets betänkande fogadt författningsförslag utvisade;

2:o) att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa närmare utredning angående lämpligaste formen för beviljande af frihet från sockerskatt för socker, som användes vid tillverkning af vissa slag af exportvaror, samt för Riksdagen framlägga förslag till de grunder, hvilka därvid borde tillämpas;

3:o) att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition n:o 77, angående förändring af tullsatserna å socker samt om ändrad lydelse af § 9 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör, såvidt denna proposition rörde tiden från och med den 1 januari 1906 till den 1 september samma år, måtte besluta, att gällande bestämmelser i ämnet skulle under berörda tid bibehållas oförändrade;

4:o) att, vid bifall till hvad utskottet under 1:o) här ofvan hemställt, Riksdagen, med godkännande i öfrigt af nyssnämnda proposition n:o 77, måtte besluta,

a) att tullsatserna å nedannämnda slag af socker från och med den 1 september 1906 skulle utgöra följande belopp, nämligen:

å socker, raffineradt, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossadt eller pulveriseradt socker, 17 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen icke mörkare än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes 17 öre för kilogram;

å socker, oraffineradt, till färgen mörkare än samma standardnummer, äfven om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd, 11,75 öre för kilogram;

b) att från och med den 1 september 1906 den jämlikt § 9 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör under vissa villkor medgifna restitution af tullmedlen vid utförsel sjöledes från stapelstad af raffineradt socker, topp-, kandi- och kak-, hvilket tillverkats inom riket af utländskt råämne, skulle utgå med 13 öre för kilogram sådant socker;

c) att den i § 9 mom. 1 tulltaxeunderrättelserna förekommande bestämmelse om restitution af tullmedlen för karameller och andra

konfityrer från och med den 1 september 1906 skulle upphöra att gälla; samt

d) att de i tulltaxan bestämda tilläggsafgifter till nu gällande tullsatser å vissa slag af socker, som tillverkats i vissa där särskildt angifna länder, skulle beräknas i förhållande till de, enligt hvad ofvan sagts, för hvarje tid bestämda tullsatser:

5:o) att de i föreliggande betänkande behandlade motioner af

a) friherre *De Geer*,

b) herr *O. A. Brodin*, i hvad den afsåge tullen å socker från och med den 1 januari 1906,

c) herr *C. Faxe*,

d) » *K. G. Karlsson* i Göteborg *m. fl.*

e) » *N. Åkesson*, och

f) » *J. P. Jespersion*

mätte anses besvarade genom hvad utskottet ofvan hemställt;

6:o) att herr *Brodins* förenämnda motion, i hvad den afsåge tullen å socker under innevarande år, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

7:o) att Kungl. Maj:ts proposition n:o 78, angående ändrad lydelse af § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda § lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid betänkandets föredragning begärdes ordet af

Herr Cavalli, som yttrade: Jag hemställer, att bevillningsutskottets betänkanden n:is 21 och 22 måtte, det förra punktvis, föredragas på följande sätt:

att först behandlas i betänkandet n:o 21 punkt 1 och i sammanhang därmed punkt 5 a) och 5 c) äfvensom 5 f), sistnämnda moment såvidt angår konsumtionsskatt å socker, samt att därvid företages först utskottets författningsförslag paragrafvis, börjande med 1 § och slutande med rubriken;

att vid behandlingen af 1 § öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet;

att af förslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres;

att, för den händelse förslaget kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas;

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut;

att, efter det författningsförslaget blifvit genomgånget, hvad utskottet hemställt i punkt 1 och förenämnda delar af punkt 5 företages till afgörande;

att näst därefter föredrages punkt 2 i betänkandet n:o 21;
att därpå behandlas i ett sammanhang punkt 3 och 4 äfvensom återstående delar af punkt 5 i betänkandet n:o 21;
att sedermera företages punkt 6 i betänkandet n:o 21; samt
att slutligen i ett sammanhang behandlas punkt 7 i betänkande n:o 21 och hela betänkandet n:o 22.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1 samt punkten 5 mom. a), c) och f), sistnämnda moment, så vidt angick konsumtions-skatt å socker.

Författningsförslag om beskattning af socker.

Utskottets förslag till förordning om beskattning af socker.

1 §.

Denna paragraf hade i förslaget följande lydelse:

»1. För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med tretton öre för hvarje kilogram. För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.

2. Till socker räknas ej honung, stärkelsesocker (glykos) och maltsocker (maltos) samt ej heller sirup eller melass, i hvilka den genom direkt polarisation utrönta sockerhalten är mindre än sjuttio procent af torrsubstansens vikt.

3. För socker, som enligt de föreskrifter, Kungl. Maj:t vill meddela, gjorts till förtäring af människor obrukbart (denaturerats), erlättes ej skatt.»

Friherre De Geer.: Bevillningsutskottet har enhälligt tillstyrkt antagande af Kungl. Maj:ts förslag om införande af konsumtions-skatt å socker. Vid sådant förhållande är det knappt tänkbart, att kammaren nu skulle vilja inlåta sig på någon närmare pröfning af det alternativ till frågans lösning, som sockerbeskattningskommittén framlagt och som jag i min motion upptagit. Jag har i motionen utförligt framhållit de skäl, som synts mig tala för att ett försök bort göras med detta system, och jag vill nu icke ändamålslost trötta kammaren med vare sig att upprepa dessa skäl eller söka bemöta de anmärknigar, som blifvit gjorda mot kommitténs förslag. Förutsatt att man numera icke sätter något värde på de fördelar, som förut hafva ansetts medfölja råvarubeskattningen, och förutsatt att man icke fäster afseende vid de högst betydligt ökade kostnader, som konsumtionsbeskattningen medför, och den skara af nya tjänstemän, som systemet nödvändiggör, är det ju ingenting att anmärka mot detta system i och för sig själf. I rent skattetekniskt hänseende är det naturligtvis godt. För sockerindustrin medför det visserligen en del obehag särskildt för raffinaderierna, som hädanefter skola vara instängda såsom fångelser natt och dag året rundt, och det lägger hinder i

*Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.*
(Forts.)

vägen äfven för andra fabriker t. ex. i fråga om transportförhållanden och dylikt, men detta är egentligen småsaker. För industrin är det icke skattesystemet, som har den afgörande betydelsen, utan det är skattesiffran. Med den skattesiffran, som nu är föreslagen i sammanhang med öfvergången till konsumtionsskattesystemet, beräknas, att man af industrin skall uttaga öfver fyra miljoner mer än förut. Vidare är det föreslaget, att raffinadtullen skall nedsättas med 3 öre. Då man vet, att i landet konsumeras ungefär 100,000 ton socker om året, så gör en tullnedsättning af 3 öre en prisnedsättning af ungefär 3,000,000 kr. Allt detta — skatteförhöjningen och tullnedsättningen — drabbar industrien med omkring 7,000,000 kr. om året. Huru nu industrin skall kunna bära detta, har jag svårt att förstå. Visserligen äro i detta ögonblick sockerprisen abnormt höga, och man har velat tillskrifva detta Brysselkonventionens verkningar. För min del tror jag — och det är många som dela den åsikten — att det snarare är de sista årens missväxt på betor, som vållat de onaturligt höga sockerprisen. Det har varit missväxt i Sverige liksom i Tyskland, och det spelar en icke obetydlig roll, om man på ett tunnland får 10,000 à 12,000 kilogram betor, såsom man fått de sista åren, eller, såsom under goda år, 18,000 à 20,000 kilogram. Det blir under sådana år naturligtvis en mycket större kvantitet socker att tillgå inom landet.

Nu tror jag visserligen, att äfven med dessa förhöjningar kunna de gamla sockerfabrikerna, som varit med om de gyllene tiderna, amorterat sina anläggningskostnader och samlat stora fonder, möjligen allt framgent fortsätta sin verksamhet, men för de yngre fabrikerna, som laborera med stor skuld och redan nu lämna allt annat än lysande resultat, för dem tror jag, att tillvaron kommer att blifva mycket bekymmersam. Vid de fabriker, som komma att fortsätta sin verksamhet, tror jag också, att om sockerpriset återigen nedgår till normal storlek, så blir en nedsättning af betpriserna nödvändig, och då kommer otvifvelaktigt betodlingen att högst betydligt nedgå. Redan nu är det, såsom herrarne veta, mycken strid mellan sockerfabrikerna och betodlarna. Betodlarna anse, att de få för litet betaldt. Med de pris, som för närvarande erhållas, bär sig betodlingen någorlunda, men gå de ned, kommer betodlingen att sjunka. Ty betodling är numera ingalunda en så lysande affär som man här uppåt landet föreställer sig. Jag har själf odlat betor i många år, men har nu de sista åren upphört därmed, enär jag funnit, att det lönar sig icke, såvida man icke har aldeles prima jord. På den yppersta skånska jorden går det ännu för sig, men jag tror, att om betorpriset kommer att väsentligt sjunka, kommer betodlingen att där gå ned högst betydligt. Allt detta är mycket ledsamt, säger man, för Skåne och några andra delar af landet, där man odlar betor, men det gör statskassan detsamma, ty om betodlingen minskas och sockerproduktionen blir för liten, importeras socker i stället, och staten får samma inkomst genom tullen. Detta är utan tvif-

vel sant, men när nu staten gjort så stora uppoffringar för att uppamma denna industri, i hvilken så betydande enskilda kapital blifvit nedlagda, synes det mig ganska betänkligt, om man nu skulle lämna den vind för våg och icke bry sig om att hålla den uppe. Det är ju gifvet, att brist på socker blir det icke, man importerar i stället så mycket som behöfs, men jag tycker, att Riksdagen borde vara försiktig, när det är fråga om en sak, som kan frambingas inom landet, och icke då tvinga oss att importera i stället. Vi importera redan i allmänhet för mycket.

Då jag vet, att ingenting nu kan inverka på kammarens beslut, skall jag icke vidare uppehålla mig härvid, men jag har velat hafva till protokollet antecknade mina betänkligheter mot den åtgärd, som nu troligen kommer att vidtagas.

Jag har för närvarande åtminstone icke något yrkande att göra.

Friherre Trolle: Då jag icke inom utskottet låtit anteckna mig såsom reservant mot det nu föreliggande betänkandet, må det icke tolkas därhän, att jag anser det slut, till hvilket utskottet kommit, vara det bästa eller det, till hvilket utskottet enligt mitt förmenande bort komma, utan får endast betyda, att jag ej ansett en reservation lämplig; då den mening jag omfattar icke inom utskottet vunnit afsevärd anslutning. Jag håller nämligen före att, när man öfvergår från ett system till ett annat, när man i detta fall öfvergår från produktionsbeskattningsprincipen till konsumtionsbeskattning, man bort gå till väga med större varsamhet, än som skett, mot en industri, som såväl ur ekonomisk som social synpunkt är af den största betydelse för hela Sverige och som är symnerligen intimt förbunden med ett vitalintresse hos hela den jordbruksidkande befolkningen inom det län, som jag här har äran representera.

När man kommit in på konsumtionsbeskattningen, är man inne på en *terra incognita* inom vårt land. Man vet icke, huru det nya systemet kommer att verka. Man vet endast, att öfver fyra nya miljoner kronor skola genom de nu föreslagna skattesatserna uttagas ur denna industri. Jag menar då, att man hade bort försöka att på erfarenhetens väg få visshet om huruvida sockerfabrikernas ekonomiska bärkraft står i förhållande till de maximala anspråk, som nu ställas på desamma. Detta hade man efter mitt förmenande vunnit, om man bifallit den motion, som friherre De Geer inom denna kammare framlagt och som han nyss enligt mitt förmenande så öfvertygande motiverade. I fall det sedan skulle visa sig, när man kommit in på erfarenhetens fasta mark, att man kunde taga ett steg, längre gående än det man tagit, vore det efter mitt förmenande lättare att då vid den tidpunkten taga ytterligare detta steg framåt än att taga ett steg tillbaka, ifall man — det jag hoppas icke måtte inträffa — framdeles finner, att det steg man tagit varit för stort.

Herr grefve och talman, jag har intet yrkande.

*Forfattnings-
förslag om
beskattning
af socker.*
(Forts.)

Grefve Hamilton: Det ser kanske egendomligt ut, att jag liksom mina kamrater på skånebänken vill till protokollet anföra våra betänkligheter mot den lag, Riksdagen snart kommer att antaga. Jag medgifver gärna, att åtskilliga sockerfabriker i Skåne gifvit en oskäligen vinst, beroende därpå att det skattesystem, vi hittills haft och enligt hvilket skatten utgått efter vikt, gjort, att vissa sockerfabriker, som afverkat betor med högre sockerhalt, hafva betalat vida mindre skatt pr kilogram socker och haft vida större inkomst än de fabriker, som afverkat sämre betor. Detta missförhållande kommer emellertid att afhjälpas genom införande af konsumtionsbeskattning, hvilken skatteform efter mitt förmenande är fullt rättvis, och härutinnan har jag ingen anmärkning att göra mot lagen, utan kan instämma med utskottet. Däremot fruktar jag, att skattesatsen 13 öre per kilogram socker, som utgör en höjning från den nuvarande skatten, hvilken beräknas utgöra i medeltal cirka 10 öre per kilogram socker, af 3 öre, är alltför hög, och jag fruktar, att det kommer att medföra, att det blir icke i vårt land tillräcklig betodling för att tillfredsställa vårt behof af socker. Redan förlidet år tillkännagåfvos landtmännen i Skåne, att de på grund af de högre arbetsprisen och den sämre betskörden af den numera betydligt förädlade betan icke kunde odla betor för samma pris som hittills. Det höll på att utbryta en ganska svår konflikt mellan sockerfabrikerna och betodlarna, hvilken måhända skulle haft till följd icke betodlingens upphörande, men minskning i betodlingen. En kommitté blef tillsatt, hvilken fick i uppdrag att utreda, huru mycket sockerfabrikerna vore i stånd att betala för betorna, och till hvilket pris betodlarna under nuvarande förhållanden kunde odla betor. Denna kommitté kom till det resultat, att priset borde höjas med ett belopp motsvarande 25 à 30 kronor per ett tunnlands betskörd. Men oakadt denna prisförhöjning hafva likväl sockerfabrikerna under innevarande år icke erhållit tillräckligt med betor. Enligt den öfverenskommelse, som träffats mellan betodlarna och sockerfabrikerna, skulle betodlarna bära hälften af den eventuella skatteförhöjning, som Riksdagen komme att pålägga. Denna halfva skatteförhöjning utgör emellertid 30 à 35 kronor per ett tunnlands medelbetskörd; och sålunda skulle betodlarna erhålla lägre pris, än de hade, innan öfverenskommelsen träffades, och hvilket pris de förklarade sig icke kunna åtnöja sig med, utan att det vore större fördel med att odla annat, såsom hvete, potatis och dylikt. Således är det fara värdt att, därest denna höga skattesats, 13 öre, går igenom, betodlingen kommer att betydligt minskas, och således landet få importera socker samt handelsbalansen blifva sämre.

Jag skall icke heller tillåta mig att göra något yrkande, men jag har ansett det vara min plikt, efter jag känner till förhållandena i Skåne såsom varande ordförande i skånska betodlareföreningen, att uttala dessa mina betänkligheter till protokollet.

Herr Hammarström: Föregående talare hafva visserligen icke gjort något yrkande, men åtskilliga af de anmärkingar, de framställt mot utskottets förslag, äro dock af den betydelse, att de torde påkalla svar från utskottets sida.

Den förste ärade talaren nämnde inledningsvis, att man kunde öfvergå till nu föreslagna skattesystem, såvida man icke fäste afseende vid den för sockerindustrin uppfostrande betydelse, som nuvarande system ägde, och vidare icke heller hyste betänklighet med afseende å den stora skara af nya tjänstemän, som den nya ordningen nödvändigt medförde. Hvad det sista beträffar, är det onekligen en skuggsida vid konsumtionsbeskattningen, men det finnes icke något idealskattesystem. Innehåller systemet fördelar, som i det stora hela väga mera än olägenheterna, får man hafva fördrag med en sådan skuggsida.

Hvad beträffar räämmesbeskattningens uppfostrande betydelse för betodlingen och sockerindustrin, så får den nog icke underskattas, och det torde icke vara tvifvelaktigt, att den höga ståndpunkt, på hvilken sockerindustrin här i landet nu står, har den detta system att tacka för. Men å andra sidan torde det vara lika säkert, att denna industri nu humnit till den punkt, där man utan större risk kan här i landet, liksom man gjort öfver allt utomlands, öfvergå till en fullständigare skatteform, till konsumtionsbeskattning.

Jag skall vidare beröra några andra yttranden, som här fällt. Friherre De Geer talade om att öfvergången till det nya systemet skulle medföra en ökad beskattning för sockerindustrin af omkring 7 miljoner kronor. Jag vill mot hans beräkning först göra den erinran, att jag icke kan finna fullt fog för påståendet, att man ökar skatten med 4 miljoner kronor genom systemskiftet. För att få den siffran synes man räkna endast med ett enda år, det sista året. Ser man åter på de tabeller, som finnas införda i den kungl. propositionen, sid. 31, där man finner en jämförelse mellan resultatet af nuvarande sockerbeskattning under åren 1896 till och med 1904 å ena sidan och å andra sidan, huru motsvarande beskattning enligt nu föreslagna system skulle ställt sig under samma år, och om man därvid — såsom jag anser man bör göra — sammanslår statens inkomst af sockret under dessa år samt dividerar med antalet år och sålunda förskaffar sig årliga medeltalet för skattens afkastning under dessa år, så skall man finna, att skillnaden utgör icke 4,000,000 kronor utan i rundt tal en och en half miljon eller skillnaden mellan 11,744,444 kronor å ena sidan och 10,053,466 kronor å den andra. Det är också af chefen för finansdepartementet framhållet såsom en af olägenheterna af nuvarande system, att beskattningen slår så ojämnt ut; ena året stora inkomster å sockret, ett annat år jämförelsevis små, beroende därpå, att skatten icke pålægges konsumtionen, som är någorlunda konstant, utan den årliga betafverkningen, som är en mycket varierande faktor.

Vidare tror jag icke det är berättigadt att säga, att nedsätt-

*Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.*
(Forts.)

ningen i raffinadtullen med 3 öre, som ju skulle representera de öfriga tre miljonerna, kommer att vålla motsvarande prisnedgång. Om man räknar med nuvarande raffinadpriser eller med dem, som ägt bestånd under sista tiden, kan det så vara, men, såsom också framhållits både af utskottet och i den kungl. propositionen, märkas bör, att dels redan under sista tiden tillkommit, dels, i följd af öfvergången till det nya skattesystemet, äro att motse åtskilliga omständigheter, ledande till högre sockerpris eller eljest bättre ställning för raffinaderierna, än under förut rådande förhållanden. En nedsättning af raffinadtullen kommer således sannolikt endast att återföra priset till det mera normala läge, där det befann sig före Brysselkonventionens afslutande, och detta är något helt annat än att pålägga industrin en ökad tunga. Således tror jag icke det är berättigadt att här räkna med några 7 miljoner, utan torde man högst betydligt få reducera denna siffra.

Vidare är väl icke riktigt att utan vidare säga, att den ökning i beskattningen, som torde inträda, kommer att drabba industrin, åtminstone såvida man menar därmed, att den slutligen kommer att betunga industrin, ty det är ju ett mycket omtvistadt problem, hvar bördan af sådana skatter som den ifrågavarande slutligen kommer att stanna, och med de förhållanden, som äro rådande här i landet i fråga om raffinad- och råsockertullar, torde väl faran för mera tryckande konkurrens från utlandet icke vara allt för öfverhängande.

Slutligen har man också berört frågan, om hvilken inverkan den nya ordningen kunde tänkas få för betodlarna. Ja, så länge nuvarande betkontrakt gälla, kan det möjligen ställa sig mindre fördelaktigt för betodlarna, men dessa kontrakt omfatta ju icke så lång tid, att icke förhållandet kan snart omregleras, och jag antager, att den saken kommer att regleras utan större svårighet. Ty huru skulle det ställa sig, om icke betodlarna komme att fortsätta med betodlingen, det vill säga med andra ord, om råsockerfabrikerna icke ville betala så pass höga pris, att betodling anses löna sig. Då finnes för sockerbruken ingen annan möjlighet än att arbeta med importeradt råsocker; men när man nu i alla fall har så pass högt fullskydd som halfva råsockertullen, undrar jag, om de icke möjligen skulle kunna betala nuvarande betpriser och ändå få en antaglig och lämplig vinst å sin verksamhet.

Detta har varit en del af de synpunkter, som slutligen bestämt utskottets uppfattning i frågan, och jag, liksom säkerligen samtliga ledamöter i bevillningsutskottet, skulle mycket djupt beklaga, om det förslag utskottet nu tillstyrkt skulle på något sätt komma sockerindustrin till lifs. Den är, såsom det framhållits af föregående talare, en industri, för hvilken landet hittills gjort så stora uppoffringar och som själf gjort och gör så stor insats i landets näringslif, att en sådan verkan af förslaget vore högeligen att beklaga. För min del, såvidt jag kunnat sätta mig in i frågan, är jag emellertid öfvertygad, att den nya ordningen icke kommer

att få sådana följder, och jag tillåter mig, herr grefve och talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

*Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.*
(Forts.)

Herr Cavalli: Det lider intet tvifvel, att denna fråga, som bevillningsutskottet haft till förberedande behandling, och i hvilken Riksdagen går att fatta beslut, är för den näring den rör af mycket stor vikt. Vi äro i beråd att öfvergifva ett beskattningssystem, som vi följt allt sedan sockerindustrin kom till stånd i vårt land, och gå öfver till något nytt. Hurudant är då detta nya? Ja, det är teoretiskt riktigt, därom skola vi icke tvista; men det är icke alltid i det praktiska lifvet, som den teoretiskt riktiga saken är den lämpligaste att använda. För min del har jag vid detta ärendes behandling i utskottet till en början slutit mig till det förslag, som den sista sockerbeskattningskommittén i ämnet afgifvit och hvilket förslag upptagits såsom motion af friherre De Geer. Förhållandena hafva emellertid blifvit sådana, att jag, som satt mitt namn under detta betänkande, icke mot detta reserverat mig, och jag kan således nu ingenting annat säga, än att jag måste med detta betänkande åtnöjas.

Det är således tydligt, att jag till den föredragna punkten af bevillningsutskottets betänkande yrkar bifall, men jag gör det icke utan att till protokollet låta anteckna, att jag tror det varit lyckligast, om man låtit kommitténs väl utarbetade och genomtänkta förslag gälla någon tid såsom en öfvergångsform, samt att jag hoppas, att det nya beskattningssystemet skall visa sig mäktigt att bereda sockerindustrin här i landet lugn och möjlighet att vidare utveckla sig.

Herr Håkansson: Då jag inom utskottet deltagit i behandling af denna fråga, kan det naturligtvis icke falla mig in att göra något yrkande i annan riktning än den, hvori sådant har blifvit framställt. Liksom föregående talare, utskottets ärade ordförande, skulle jag också helst hafva anslutit mig till den af herr friherre De Geer väckta motionen i detta ärende.

Såsom herrarne behagade erinra sig, väcktes i Andra Kammaren åtskilliga motioner i sockerbeskattningsfrågan, och samtliga motionärer från nämnda kammare, hvilka berörde själfva beskattningssynpunkten, hade den uppfattningen, att man skulle, såsom det heter, klämma efter sockerbruket betydligt mer än det afsågs i den kungl. propositionen. Då så skilda meningar gjorde sig gällande å ömse sidor om bordet i utskottet, få vi vara glada, att icke ett betänkande framkommit, som är värre än det som föreligger.

En talare på kristianstadsbänken yttrade, om jag rätt uppfattade honom, att denna beskattning skulle verka till skada mest för betodlarna. Jag är icke själf landtbrukare men jag har tagit del af de uppgifter, som stått till buds; bland annat har jag studerat den reseberättelse, som afgifvits af herrar byråingenjören Ekstrand och professor Juhlin-Dannfelt. Det lämnas där en synnerligen intressant redogörelse för betodlingen, sockerindustrin

Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.

(Forts.)

och sockerbeskattningen i Europas skilda länder. Det land, som närmast skulle kunna jämföras med vårt, är Danmark, i fråga om hvilket den uppgiften förekommer, att betodlingen icke skulle kosta mer än 396 kronor per hektar, under det att enligt de för Skåne lämnade uppgifterna odling af betor där skulle kosta 472 kronor för samma areal. Om endast dessa siffror toges i betraktande, kunde man tro, att svenska jordbrukarne vore sämre situerade än de danska, men man måste äfven taga hänsyn till, huru mycket det betalas för betor i dessa båda länder. Den uppgift, som för tiden vid reseberättelsens affattande, jag tror är 1903, lämnats i afseende å betalda priser för 100 kilogram betor, visar för Sverige omkring 2 kronor och för Danmark 1 krona 47 $\frac{1}{2}$ öre, och nämnde herrar hafva äfven uträknat, att vinsten per hektar till betodling använd jord utgjorde i Sverige 129 kronor, under det den i Danmark endast uppgick till 46 kronor 50 öre. Jag är icke alldeles säker, att dessa siffror äro absolut tillförlitliga, men nog förefaller det, som om betodlarna icke skulle hafva *största* orsaken att beklaga sig öfver den förändring i sockerindustribeskattningen, hvarom Riksdagen antagligen nu kommer att fatta beslut.

Jag har, såsom jag nämnde, intet yrkande att göra, men fast jag icke tillhör eller representerar något af de län, där betodling eller sockerindustri förekommer, har jag velat låta det blifva anteckadt till protokollet, att jag befarar, att det i en snar framtid skall visa sig, att man genom antagande af det föreliggande förslaget allt för hårdt beskattar denna svenska industri.

Grefve Hamilton: Blott ett par ord! Den siste ärade talaren ansåg, att betodlarna icke vore att beklaga, och anförde vissa siffror ur en reseberättelse. Jag vet icke, om dessa siffror äro fullt tillförlitliga, ty om de så vore, skulle väl våra betodlare i Skåne låta hela det för betodlingen erforderliga antalet tunnland jord vara upptaget af betodling, men de funno, innan de förhöjda prisen tillkommit, det fördelaktigare att odla hvete, råg eller potatis än att söka producera den mängd betor, som man önskade få af den skånska jorden. För öfrigt tror jag icke, att här kan göras jämförelse mellan landtbruk i Danmark och dylikt i Sverige, ty det svenska är tullskyddadt, men så är icke förhållandet i Danmark. Hvete, råg m. m. kosta i Sverige mer än i Danmark och för öfrigt får man här vid inköp af maskiner och hvad man eljest behöfver för jordbruksdriften betala högre pris. Jag tror således icke denna jämförelse kan läggas till grund för en afgörande slutsats. Faktiskt är, att landtmännen icke ansågo sig kunna med fördel odla betor till de pris, som voro rådande innan priset förhöjningen tillkom, och som antagligen komma att blifva rådande efter den högre beskattningens inträdande. En annan aktad, talare, som försvarade bevillningsutskottet, framhöll, att det vore fabrikerna, som betalade skatten. Ja, men af den utredning, som gjordes förlidet år, visar sig, att fabrikerna hade svårt att betala högre

pris än de, till hvilka kommittén kommit. När därtill kommer, att fabrikerne skola betala halfva skatten, är icke troligt, att de skola vara i stånd öka betprisen, så att betodlarne kunna få behålla desamma oafsedt skatten.

*Författnings-
förslag om
beskattning
af socker.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den föreliggande paragrafen.

Öfriga delar af författningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkten 1 och de föredragna delarne af punkten 5.

Förklarades besvarade genom kammarens föregående beslut.

Punkterna 2—4, återstående delar af punkten 5 samt punkten 6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7 och i sammanhang därmed bevilningsutskottets den 3 och 4 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 22, i anledning af väckt motion i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 78 angående ändrad lydelse af § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902.

*Om ändrad
utbytesberäk-
ning vid
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkning.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 289, hade herr *C. J. Jakobson* — med anledning af Kungl. Maj:ts förut nämnda proposition den 6 mars 1905, n:o 78, med förslag till ändrad lydelse af § 2 i nådiga förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda paragraf lyder enligt kungliga kungörelsen den 12 augusti 1902, — hemställt »att Riksdagen måtte besluta det tillägg till § 2 i kungliga förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, att för de fabriker, som i Öster- och Västergötland äro anlagda och under anläggning för förädling af hvitbetor till socker, utbytet af ett hundra kilogram råa (ej torkade) betor beräknas utgöra 2 kilogram mindre än det för öfriga fabriker stadgade».

Utskottet hade hemställt:

i punkten 7 af betänkandet n:o 21, att Kungl. Maj:ts proposition n:o 78, angående ändrad lydelse af § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902, icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

Om ändrad utbytesberäkning vid beskattning af hvitbetssockertillverkning. (Forts.)

i betänkandet n:o 22, att herr Jakobsons motion n:o 289 icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid betänkandet n:o 22 hade reservationer afgifvits

1:o) af herrar friherre *Klingspor* och *Håkansson*, hvilka ansett, att utskottet på de i motionen anförda skäl bort hemställa, att Riksdagen måtte besluta, att till § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902, göres det tillägg, att för de i motionen omnämnda fabriker utbytet af ett hundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor beräknas utgöra tio kilogram socker, samt att berörda bestämmelse skall lända till efterrättelse från och med den 1 september 1905; och

2:o) af herr *Wester*, som ej angifvit sin åsigt.

Friherre *Klingspor*: I bevillningsutskottets betänkande n:o 22 afhandlas en motion af herr Jakobson, som utmynnår i att Riksdagen skulle besluta, att vid beskattning af de två sockerfabriker i Östergötland och Västergötland, af hvilka den i Västergötland började i slutet af förra året och den i Östergötland är afsedd att börja i höst, utbytet skulle beräknas två kilogram lägre per 100 kilogram, än för öfriga fabriker är gällande. I enlighet med kammarrens nyss fattade beslut skulle utbytet sålunda efter herr Jakobsons motion beräknas till 10 kilogram socker per 100 kilogram betor i stället för vid de andra fabrikerne till 12 kilogram socker per 100 kilogram betor. Med anledning af att denna särskilda beskattning skulle införas under detta budgetår, skulle nu Riksdagen »för sin del» medgifva en sådan beräkning för dessa fabriker. Framställningen är afstyrkt af bevillningsutskottet, men i motiveringen redogör bevillningsutskottet för att redan år 1893, då beskattningen af socker var ungefär hälften så hög som nu, lindring genom Riksdagens beslut beredd under fem år i afseende å utbytesberäkningen. Detta var en större lindring än den, som här är begärd. Utskottet afstyrkte äfven den gången, men då ansågs det riktigt, att åtskilliga fabriker fingo lindring i beskattningen, därför att de nog hade svårighet att kämpa sig fram i alla fall. Man ville därigenom uppmuntra såväl jordbruket som industrin och bereda ökad tillgång på socker. Det var ju af national-ekonomisk betydelse, om behofvet kunde fyllas inom landet. Undantagsbestimmelsen har nu för länge sedan upphört att gälla. Efter några års förlopp fanns det ej flere fabriker, som kunde begagna sig af denna lindring. De skulle vara uppförda på mer än 40 kilometers afstånd från närmaste i gång varande fabrik för att få den.

Dessa fabriker i Östergötland och Västergötland äro uppförda i en trakt, där betodling förut ej varit införd. Således komma dessa fabriker helt säkert att i förstone vara utsatta för åskilliga vanskligheter. Då det emellertid ej kan anses obefogadt att utsträcka sockerfabrikationen äfven till dessa provinser, är det

väl riktigt, att Riksdagen ej lägger hinder i vägen för denna industris utveckling äfven där. Då vi nu stå inför en förändring af själfva beskattningssystemet, kan den framställning, som här är före, ej hafva någon räckvidd annat än för innevarande år. Således är den lättnad, som Riksdagen kan gifva vid detta tillfälle, ej större än endast för ett år. I detta tidsskede, då en förändrad beskattning skall vidtaga, kan ju icke med stöd af motionen fattas ett beslut, som afser längre tid än ett år. Visar sig emellertid, att fabrikerne kunna komma i gång, men behöfva ytterligare lindring af Riksdagen, får väl begäran därom framställas, och någon form därför skall nog kunna utletas. I alla fall lär ej nu kunna medgifvas lindring för längre tid.

För min del anhåller jag om afslag å bevillingsutskottets hemställan och bifall till herr Jakobsons motion.

Herr Hammarström: Riksdagens beslut i sockerbeskattningsfrågan år 1893 förklarar i viss mån denna motions tillkomst. Den tyckes för öfrigt hafva tillkommit under intrycket af Kungl. Maj:ts förslag, att utbytet skulle höjas från 12 till 13 procent. I början af motionen ser det åtminstone ut, som om det vore af denna anledning motionen blifvit väckt. Fränsedt detta förhållande kan emellertid till en början anmärkas, att redan år 1893 meningarna inom Riksdagen voro ganska delade om lämpligheten af detta slags premierande af särskilda sockerfabriker. Och ser man närmare till, huru förhållandena sedan den tiden utvecklats sig, torde man nog finna, att de skäl, som kunde åberopas för ett sådant förfarande år 1893, icke föreligga nu. Bästa beviset därför är Riksdagens beslut år 1896, som också är omnämndt i utskottsbetänkandet, där det säges: »Dessa bestämmelser borttogos, såsom i motionen erinras, vid 1896 års riksdag. Med den utveckling, betodlingen dämera tagit, ansågs skäl icke vidare finnas att medgifva dylik skattelindring åt fabrik, som därefter anlades». I detta uttalande ligger egentligen ett tillräckligt svar på motionen. Riksdagen hade för en följd af år medgifvit en viss förmån för nyanlagda fabriker, oafsedt hvar inom landet de anlades — Gottland fick dock, som bekant, en alldeles särskild undantagsställning. Det stod då de särskilda provinserna under några år fritt att begagna sig af förmånen, och de, som det ej gjorde, hade sig själfva att skylla, att de ej begagnade det gynnsamma tillfället. Sedermera, under de närmast följande åren, vann betodlingen sådan utsträckning, att, som herrarne väl veta, den inhemska produktionen af socker under vanliga förhållanden varit tillräcklig och väl fortfarande, öfver hufvud taget, är tillräcklig för att täcka sockerkonsumtionen inom landet. Just med hänsyn till detta förhållande var det tydligen, som Riksdagen år 1896 borttog undantagsbestämmelsen, och det torde ej vara utan sin risk att åter införa den.

För öfrigt har af den siste talaren påpekats, att det endast är för nästa kampanj, som motionen, om den bifölles, kunde hafva betydelse. Den ärade talaren yttrade visserligen, att om nu en

*Om ändrad
utbytesberäk-
ning vid
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkning.*

(Forts.)

*Om ändrad
utbytesberäk-
ning vid
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkning.
(Forts.)*

undantagsställning medgäfvos de ifrågavarande fabriker, och det sedan visade sig, att efter det nya beskattningssystemets införande de fortfarande behöfde en sådan undantagsställning, man måste utfinna en annan form därför. Det tviflar jag dock på, att, förutsatt att man nu bifölle motionen, man sedan också skulle kunna gå så långt, att man efter konsumtionsskattens införande premierade dessa fabriker. Skälet, hvarför ett dylikt undantag som det ifrågasatta kan göras, är naturligtvis, att den nuvarande skatten drabbar på ett synnerligen ojämnt sätt, och att vissa fabriker därigenom få försprång i konkurrensen framför andra. Konsumtionsskatt däremot drabbar alla lika, och man saknar således efter sådan skatts införande det nämnda skälet till undantagsbestämmelse.

Jag tror, att hvad jag nu anfört är tillräckligt motiv för det slut, hvartill utskottet kommit, och jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Klingspor: Den siste talaren anförde två skäl, hvarför bevillningsutskottet ansett, att något undantag ej borde medgifvas. Det ena var, att på den tid, då denna frihet först lämnades, de fabriker kunde trädta fram, som ville hafva gagn däraf. Det är mycket riktigt, men det är också sant, att under tidernas lopp inträdt nya förhållanden. En tid ansåg man sig icke kunna starta dylika fabriker i mellersta Sverige, men numera tilltror man sig det. Underligt vore emellertid, om man därför, att ej alla kommit på en gång, skall undandraga sig att gifva dessa fabriker den lindring, hvarom här är fråga. Det är icke något skäl.

Det andra skälet var, att förmånen skulle gälla allenast ett år, och talaren hyste bekymmer för att man icke skulle kunna utfinna någon form för dess förlängning, sedan konsumtionsbeskattning blifvit införd. Det kan han hafva rätt i, men det är så mycket mera skäl att lämna förmånen för allenast ett år, då man kan göra det. Jag vill ej ingå i någon vidlyftig utläggning angående hvad som kan komma, men anser att kammaren bör bevilja förmånen för ett år.

Jag yrkar bifall till min reservation i den form den nu föreligger, hvilket äfven är bifall till herr Jacobsons motion.

Herr Wester: Det har under de senare åren legat denna kammare om hjärtat att söka främja och stödja industrins utveckling. Nu är fråga om två nya fabriker inom sockertillverkningen i landsdelar, som förut icke idkat betodling i någon omfattning. Det bör väl då kunna påräknas, att kammaren vill stödja dem likaväl som den sökt främja sockerindustrin i Skåne. Det vore väl en orättvisa, om nu vid det sista tillfälle, då man kan lämna en sådan hjälp, de icke skulle få åtnjuta densamma. Herr Hammarström yttrade i sitt föregående uttalande, att det väl torde varit den lättnad sockerindustrin haft genom att sockerskatten icke varit effektiv, som gjort, att sockerindustrin kunnat utveckla

sig i den omfattning, som den gjort. Om nu dessa nytillkomna sockerbruk genast från början underkastas denna effektiva beskattning, är det tvifvelaktigt, om de kunna bestå i konkurrensen med de andra.

Det nämndes äfven, att betodlingen nått den utveckling, att det ej vore skäl att lämna de ifrågavarande fabrikerne stödet af lättnad i beskattningen. Det har dock visat sig år från år, att man fått importera allt mer och mer socker utifrån, och då vore det väl ändå en fördel för landet, om vi kunde öka sockertillverkningen inom landet. Det är, kan man säga, en fara, om det blir öfverproduktion. Men med den år från år ökade konsumtionen af socker, tror jag, att här icke föreligger någon fara.

Jag anser det vara en gärd af rättvisa att gifva denna lindring för öfvergångsåret, och därför yrkar jag bifall till friherre Klingspors reservation.

Grefve Klingspor: Det var en ärad ledamot af bevillningsutskottet, som alldeles nyss yrkade bifall till dess i denna fråga afgifna betänkande. Han sade bland annat, att man borde ställa alla sockerfabriker lika. Ja, så låter det nu, men så lät det icke för ett tiotal år sedan. Då sades det, att vi skola uppmuntra sockerfabrikerne. I stället för att det bör blifva ett utbyte på 10 à 12 kilogram socker, skola vi lämna skåningarna rättighet att icke behöfva beräkna mer än 5 procent under några år och sedan under några år 7 procent, hette det. På Gottland skulle äfven fabriker anläggas, och gottlänningarna fingo då också särskilda fördelar.

Det dröjde ju rätt många år, innan sockerbetindustrien lyckades komma fram, så att den blef en verklig industri. Den började här i landet redan på 1830-talet, och hade då ganska stor svårighet att arbeta sig fram. På 1850-talet anlades det ju ytterligare en fabrik i Skåne, tror jag, oaktadt äfven den hade rätt stora svårigheter att kämpa emot. Det var ej förr än på 1870-talet, som sockerbetindustrien fick något uppsving i Skåne, och då försöktes ju också i Östergötland med sockerbetodling, ehuru till följd af de klimatiska förhållandena och den ovana man hade vid att sköta betorna man ej kom så långt, som man eljest bort komma. Sockerfabrikerne hafva nu arbetat under lyckliga förhållanden rätt många år, fastän sista året till följd af särskildt ogynnsamma förhållanden ej lämnat så godt resultat. Nu har man anlagdt en ny sockerfabrik i Lidköping och håller på att anlägga en i Linköping. Östergötlands klimat och jord äro kanske icke så lämpliga för sockerbetodling som de trakter, där sockerbetfabriker förut anlagts, men jag tror, att den fabrik, som anlägges i Linköping, har sådant läge till följd af de goda kommunikationer, som finnas, att det kan vara möjligt, att den skall få tillräckligt stora kvantiteter sockerbeter för att kunna reda sig. Men för att dessa fabriker verkligen skola kunna komma något steg framåt och kunna lefva,

*Om ändrad
utbytesberäk-
ning vid
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkning.*

(Forts.)

*Om ändrad
utbytesberäk-
ning vid
beskattning
af hvitbets-
sockertill-
verkning.*

(Forts.)

tror jag, att man bör göra med dessa fabriker, som man förut gjort med fabrikerna på Gottland och i Skåne, räcka dem en hjälpsam hand. Det framställda förslaget går ut på att åtminstone för tillfället hjälpa dem. Det skulle räknas 10 procent i stället för den nu gängse.

Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är afgifven af friherre Klingspor.

Herr Fahlbeck: Det är ett vanligt fel, som begås i vårt land vid startandet af nya företag, att man blott ser på den ena sidan af saken, möjligheten att tillverka, men icke på den andra, möjligheten att sälja hvad man tillverkat. Det är detta fel, som begåtts med afseende å ifrågavarande två fabriker. Ty, finnes det marknads för nya fabriker? Förvisso, nej! Visserligen har det någon gång på grund af missväxt händt, att sockerbrist uppstått, men under många år har det eljest tvärtom varit ett stort sockeröverskott, som tyngt icke blott på sockermarknaden och sockerindustrien, utan lika mycket på hela vår penningmarknad. Det är alltså ganska säkert, att framdeles de fabriker, som existera, räcka fullt till för behovet. Hvarje ny fabrik, som kommer till, kommer alltså att finna, att den är öfverflödig och att marknaden är full. Det finnes då icke heller anledning ur industriens eller konsumtionens synpunkt att premiera dessa fabriker genom att medgifva dem skatte-lindring. Man skulle därmed endast utsätta den svenska sockerindustrien, som genom nyss fattade beslut om konsumtionsbeskattning satts på ett så allvarligt prof, för ytterligare stora vådor. Men därtill kommer, beträffande ifrågavarande fabriker, att enhvar väl visste, hvad som förestod, — genom sockerkommitténs betänkande och så vidare. Det kunde icke råda ringaste tvifvel om att de skulle underkastas samma beskattning, som träffade de andra. Man kan sålunda ej åberopa okunnighet härom som skäl för en undantagslagstiftning, och därför kan det ej heller blifva tal om någon orättvisa. De, som startat dessa fabriker, hafva med öppna ögon gjort hvad de gjort.

Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wester: Det förefaller verkligen, som om man från Skånehåll skulle vara rädd för den konkurrens, som nu börjat uppstå i Västergötland och Östergötland. Man fick det intrycket, då man hörde den siste ärade talaren. Här har upphörligt i dag talats om att genom den nya beskattningen betodlingen antagligen kommer att ganska mycket minskas i Skåne. Man skulle således få mindre socker där, och man har sagt, att det skulle orsaka, att man får importera en betydlig myckenhet socker. Nu hörde vi däremot, att sockermarknaden är öfverfylld, och att det skulle blifva en öfverproduktion, som skulle vara mycket svår att få användning för. Dessa motsägelser passa ju icke i stycket.

Den gna landsändan har under många år och på många sätt blifvit gynnad, och jag tycker, att den icke borde hafva något

emot att gå med på att försöka gifva andra orter de förmåner, som här äro ifrågasatta för ett enda år. Jag yrkar fortfarande bifall till friherre Klingspors reservation.

Grefve Hamilton: Åtskilliga fabriker i Skåne fingo för några år sedan en skattelindring på det att de skulle kunna utöfva sin verksamhet i konkurrensen med de andra äldre fabrikerne. Jag finner det fullkomligt rättvist, att dessa fabriker i Västergötland och Östergötland skola få åtnjuta enahanda lindring, och jag fruktar icke heller, efter det nya skattesystemets införande, någon öfverproduktion af socker i vårt land. Allt hvad Östergötland och Västergötland på denna väg skulle kunna uträtta för att mota importen af socker kan ej annat än glädja oss alla, vi må nu vara västgötar, östgötar eller skåningar, och af denna anledning ber jag att få yrka bifall till friherre Klingspors reservation.

Om ändrad utbytesberäkning vid beskattning af hvitbetssockertillverkning.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende å punkten 7 i bevillningsutskottets betänkande n:o 21 och utskottets i sammanhang därmed föredragna betänkande n:o 22 under öfverläggningen yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af friherre *Klingspor*, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att till § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902, göres det tillägg, att för de i herr C. J. Jakobsons motion, n:o 289, omförmälda fabriker utbytet af ett hundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor beräknas utgöra tio kilogram socker, samt att berörda bestämmelse skall lända till efterrättelse från och med den 1 september 1905.

Härefter gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till friherre Klingspors yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt dels punkten 7 af sitt betänkande n:o 21, dels ock i sitt betänkande n:o 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles friherre Klingspors yrkande i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 44;

Nej — 61.

*Författnings-
förslag om
vissa bestämmelser
rörande sjö-
farten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.*

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda betänkande, n:o 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande hemställt, att det af Kungl. Maj:t i förevarande proposition framlagda förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge måtte af Riksdagen antagas.

Herr Hammarström: På sätt framgår af den utredning i ärendet, hvilken innehålles i det den kungl. propositionen bilagda statsrådsprotokollet, har sistlidna års Riksdag i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhållit, »att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvilken mån en begränsning af giltighetsområdet för ifrågavarande förordning eller i öfrigt förändringar i eller tillägg till dess bestämmelser lämpligen borde ske, samt vid afgifvande af nytt förslag till förordning taga den hänsyn till skedd utredning, hvartill skäl kunde föreligga.»

Riksdagen erinrade därvid också, att under åren 1902 och 1903 från flera håll gjorts framställningar i syfte att ändringar måtte vidtagas i gällande bestämmelser i ämnet, och för öfrigt torde det nog vara bekant för mer än en af denna kammares ledamöter, att bestämmelserna i denna förordning icke i allo verkat så under tidernas lopp, som man vid deras tillkomst hade afsett.

Utän tvifvel hade 1904 års Riksdag utgått från den förutsättningen, att den begärda utredningen skulle kunna föreligga i så god tid, att hänsyn till densamma kunde tagas vid framläggande af förslag till innevarande års Riksdag. Detta synas åtminstone ordalagen i skrifvelsen gifva vid handen; och det hade nog varit synnerligen önskligt med hänsyn till denna frågas vikt, att så också hade kunnat ske. Nu finner man emellertid, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som låtit verkställa vissa utredningar i saken, funnit ytterligare sådan utredning erforderlig och i afbidan på denna icke kunnat föreslå någon ändring i gällande bestämmelser.

Bevillningsutskottet har naturligtvis vid sådant förhållande icke haft annat att göra än att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om antagande af förut gällande bestämmelser oförändrade, och lika naturligt är att jag icke heller här har något annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan. Men med an-

ledning af sakens betydelse har jag icke kunnat underlåta att vid detta tillfälle gifva uttryck åt den förhoppning, att den utredning, som må vara erforderlig, måtte så kunna påskyndas, att Riksdagen åtminstone nästa år måtte kunna få frågan sig förelagd till bedömande; och jag vill tillägga, att, fastän utredningen måhända erbjuder vissa svårigheter, jag dock tror, att åtminstone i ett afseende kan förefinnas en säker grund till den förhoppning jag nu tillåtit mig uttala. Det förhåller sig nämligen så, att, såvidt Riksdagens skrivelse gifver vid handen, den begärda utredningen egentligen synes afse sådana delar af förordningen, hvilka icke omedelbart beröra andra än rent svenska intressen.

Författningsförslag om vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

Herr Wester: Såsom denna fråga ligger, kan naturligtvis icke heller jag göra något annat yrkande än på bifall till utskottets förslag. Men då den föregående talaren i någon mån berört förhållandena inom Bohuslän, skall jag bedja att få något beröra dem inom Värmlands län och jag gör det därför, att man inom länet måtte få någon kännedom om att nu rådande missförhållanden observeras och uppmärksammas vid riksdagen.

Det är ju alldeles riktigt, att en sådan här gränshandel, som är ägnad att bereda lättnad åt gränsbefolkningen i de trakter, där kommunikationerna äro dåliga, lätt föranleder till missbruk i andra trakter med bättre kommunikationer. Ett exempel härpå se vi vid nordvästra stambanan. Under år 1903 såldes och utlämnades fribiljetter till c:a 10,000 personer för resa mellan Charlottenberg och Magnor, d. v. s. närmaste gränsstationerna på ömse sidor om gränsen. Det är ju alldeles gifvet, att en sådan trafik afser tullfri införsel af varor från Norge till Sverige. Men icke nog härmed, man reser ända från Arvika och mellanliggande stationer till Norge för att köpa den billigare spannmålen från Norge, och likaledes använder järnvägspersonalen utefter linjen sina fribiljetter i stor omfattning för att begagna sig af dessa förmåner. Om man härtill lägger hvad som införes efter landsvägarna, kommer man till det resultat, att här föreligger ett betydande missförhållande och att handeln i dessa trakter går förbi de svenska och gynnar de norska handlandena. Nästan vid hvarje väg, som går öfver gränsen till Norge, anläggas norska handelsbodas för så kallad »svensk-handel», uteslutande anlagda på grund af den tullfria införseln. Hit vallfärdar icke endast gränsbefolkningen, utan folk äfven från så aflägsna trakter, att till resan åtgå tre dagar. Denna lag, hvars syfte var att bereda den fattiga gränsbefolkningen en välbehöflig lättnad och hjälp, har utvecklats sig till en affärsspekulation i stor skala, till förfång för staten och till skada för de svenska handelsintressena. Norr om Mitandersforsen, där befolkningen är fattig och kommunikationerna dåliga, kan denna undantagslag vara till nytta. Inom Nordmarks fögderi äro visserligen kommunikationerna också dåliga, men å andra sidan är befolkningen där mera välbergad och icke sämre situerad än andra, som bo inom fögderiet.

Författnings-
förslag om
vissa bestä-
melser
rörande sjö-
farten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)

Man har fastat uppmärksamheten vid detta genom bref från personer på platsen, som väl känna till förhållandena och hvilka hafva uttalat sin stora förvåning öfver att detta får fortgå i den omfattning som nu sker. De hafva hänvisat på huru svensken på detta sätt får betala tull till den norska statskassan och uppmuntrar den norska handlanden, under det att den svenska handlanden ej får någon afsättning o. s. v. Allt detta är verkligen ett så svårt missförhållande, att man måste önska, att regeringen till ett kommande år måtte få frågan så utredd, att den kan komma till Riksdagen uti ett annat skede. En brefskrifvare låter till och med förstå, att om ett sådant missförhållande vore rådande i Norge, skulle det ej få fortgå en enda månad — här i Sverige har det fortgått i många år. Jag har intet yrkande att göra.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande betänkande hemställt.

Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
rörande borg-
mästarval.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 3 och 4 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om ändrade bestämmelser rörande borgmästarval.

I en inom Första Kammaren afgifven motion, n:o 36, hade herr *W. Ewerlöf* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag dels till sådan ändring i § 31 regeringsformen, att städernas till deltagande i riksdagsmannaval berättigade invånares befogenhet att till borgmästartjänster föreslå trenne behörige män måtte upphöra, dels ock till de bestämmelser i öfrigt, som i sammanhang därmed kunde anses nödiga för fastställandet af den ordning, i hvilken borgmästare i stad skulle af Kungl. Maj:t utses.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Herr *Ewerlöf*: Ehuru jag ej tror, att så särdeles många i denna kammare intressera sig för den af mig väckta motionen, skall jag dock tillåta mig att yttra några ord i denna fråga.

Min motion är naturligtvis riktad uteslutande mot *sättet* för borgmästarval, hvilket sätt numera torde få anses ganska anti-keradt och blir det väl allt mer efter som tiden går. För öfrigt ansluter sig min motion till chefens för justitiedepartementet uttalande i rösträttsfrågan och utgör, att jag så må säga, ett svar därpå från åtminstone *en* stadsrepresentant, att man ej tycker »att det är bra som det är». Justitieministern har anmärkt, att denna form för tillsättande af borgmästare redan i och för sig

vore olämplig och sålunda ej heller lämplig för städerna själfva. Efter ett sådant uttalande från det hållet, kunde man möjligen hafva förväntat ett förslag från Kungl. Maj:t om att § 31 regeringsformen skulle utgå, men då så icke skett och jag för min del ej kan finna lämpligt att städerna själfva utse sina domare, har jag tillåtit mig att i min motion taga steget fullt ut och föreslå den ifrågavarande paragrafens slopande. Att ett dylikt »bondförsök» kommer från en stadsrepresentant, är ju ganska naturligt, ty landtmännen lära väl ej mycket intressera sig för borgmästarne, vare sig de äro mest politiker eller jurister eller måhända ingendera.

Den nu gällande formen för utseende af städernas borgmästare är naturligtvis en kvarleva från forna dagar, på sin tid importerad från Tyskland vid en tidpunkt, då borgmästaren ansågs nästan som en far för staden, hvilken framför andra hade att skydda staden samt tillvarata och befärma dess intressen, och då borgmästaren var stadens öfverhufvud. Nu har denna ställning öfvergått till den, som är ordförande i stadsfullmäktige, och dessa lära nog skydda sig själfva. Hvilka äro nu de fordringar, som man ställer på en borgmästarkandidat? 1) att han skall vara en erfaren jurist och en duglig ämbetsman, 2) att han skall vara höjd öfver alla partier och 3) att han skall vara fri från de privata intressenas band. Den som uppfyller de två sista fordringarne har emellertid föga utsikt att komma på förslaget, ty utan att stödja sig på styрпиinnarne inom det mäktigaste partiet och utan att vara väl inarbetad i staden är detta knappast tänkbart. Men detta har den olägenheten med sig, att i fråga om sökande till borgmästarbefattning en mängden gång i öfrigt väl meriterad och för platsen utmärkt väl skickad jurist afstår från att söka tjänsten utaf fruktan att möjligen icke ens komma med på förslaget. Härpå syftar väl justitieministern, då han fann det mindre fördelaktigt för städernas rättsskipning, att det i allmänhet vore så få sökande till dessa befattningar utanför stadens krets.

Vid det förhållande, att konstitutionsutskottet nu stått enigt om att afstyrka bifall till min motion, kommer densamma naturligtvis att vid denna riksdag begrafvas, men den tid torde kanske komma, då man skulle vilja gräfvu upp motionen igen: då är det måhända för sent.

Hvad nu själfva motionens öde beträffar, får jag säga, att jag för min del ej sörjer öfver att motionen faller, ty jag har, jag vågar åtminstone hoppas det, stöd icke blott hos herr justitieministern utan äfven hos andra framstående jurister, hvilka uttalat sin anslutning till min motion. Konstitutionsutskottet har visserligen afstyrkt motionen, men, efter hvad det vill synas, af rent ekonomiska skäl. En medlem inom utskottet har förklarat, att småstäderna äro i allmänhet mycket förtjusta i sina borgmästare. Jag hoppas, att de därmed måtte fortfara och att de genom att bättre aflöna dem äfven ville gifva uttryck åt denna sin förtjusning. Som jag emellertid sätter domareämbetet mycket högt och anser, att domaren bör stå öfver alla partier, så tvekar jag icke att

*Frågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
rörande borg-
mästarval.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
rörande borg-
mästarval.*

föreslå: att man låter »barnet följa med badvattnet», och yrkar bifall till min motion.

Anm. Uttrycken »bondförsök» och »barnet med badvattnet» syfta på en uppsats i Aftonbladet.

(Forts.)

Herr Blomberg: Jag anhåller att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan. Då jag det gör, är det alldeles icke med något underkännande af det som motionären framhållit, att möjligen vid val af borgmästare, hvarom hans motion rör sig, stundom kunnat förekomma missförhållanden, i det att en hel del lokala och personliga förbindelser kommit att otillbörligt inverka. Men jag tror dock, att erfarenheten skall kunna sägas gifva vid handen, att man i städerna åtminstone på senare tider varit synnerligen angelägen om att gifva allt mer och mer styrka åt sina egna institutioner, särskildt därigenom, att man medgifvit åt bisittare i magistrater och rådstufvurätter en allt förmånligare ställning i ekonomiskt hänseende, och detta just för att kunna tillförsäkra sig så goda krafter som möjligt inom sina egna myndigheter. Då man nu har denna erfarenhet, synes mig som om detta innebure ett alldeles tillräckligt skäl för att mycket noga öfverväga, innan man vidtager åtgärder, genom hvilka städernas gamla rätt att influera på sina magistraters och rådstufvurätters sammansättning skulle komma att upphävas. Jag menar, att om man skulle finna att någonting behöfver närmare bestämmas i afseende å dessa förhållanden, kan det ske genom särskilda noggrannare bestämmelser i fråga om kompetens och jämväl i afseende å formerna för tillsättandet, men att i motionen alldeles icke anförts så kraftiga skäl mot den nuvarande anordningen, att man skulle kunna förorda upphäfvandet af denna gamla rättighet.

För öfrigt ber jag få påpeka, att om man här talar om upphäfvande af städernas förslagsrätt i afseende å borgmästare och man därvidlag bygger på den grunden, att man vill åt städernas domare gifva större själfständighet och oberoende, förbiser man den väsentliga omständigheten, att stadsdomstolarna icke äro enmansdomstolar, utan att allt hvad man säger i afseende å borgmästare i samma mån är tillämpligt å domstolens bisittare för öfrigt, hvilka endast hvad Stockholm angår äro jämte borgmästarne omförmälda i den paragraf, hvarom här är fråga, ehuru motionären med hänsyn till dem ej haft någonting att anföras. Hvad nu dessa rådstufvurätternas öfriga bisittare — rådmännen — angår, utses de helt enkelt af de resp. städernas kommunala myndigheter och böra väl sålunda sakna nödig själfständighet; men dem träffar icke alls motionären med den framställning han i sin motion gjort.

För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten på att borgmästarne äro icke blott bisittare uti rätten, de äro äfven bisittare uti magistraten, och magistraten är — särskildt om man fränser Stockholm — en mycket betydelsefull institution icke blott med hänsyn till stadens allmänna förvaltning utan äfven, på sätt förordningen angående kommunalstyrelse i stad tydligen gifver vid

handen, i fråga om de kommunala angelägenheternas vård och ledande. Det är således en mycket naturlig sak, att städerna hafva ett lifligt intresse af att de personer, hvilka på detta sätt skola komma att utöfva en ledande inverkan på deras kommunala angelägenheter, äfven skola kunna väntas till dem ställa sig i ett närmare förhållande och åt dem ägna tillbörligt intresse. Det måste därför vara af stor vikt för städernas invånare att kunna på magistratspersonernas tillsättning utöfva något inflytande. Jag tror, att alla skäl tala för att man, intill dess att man kan påvisa några större olägenheter af nu gällande bestämmelse i fråga om sättet för borgmästarval, lämnar den gällande grundbestämmelsen oförändrad.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Möller: Man kan med skäl förvåna sig öfver att denna fråga rönt så ringa tillslutning. Den föregående talaren förmenade, att vi landtbor ej skulle vara intresserade af denna angelägenhet, men mot det yttrandet skall jag för min del anhålla att få protestera. Jag tillåter mig hysa den naiva uppfattning, att en domare i stad likaväl som på landet bör innehafva en fullt opartisk ställning, och just af det skälet väcker det min förvåning, att utskottet på ett så snävt sätt i sin motivering affärdat denna motion. Jag hemställer till eder, mina herrar, om I hafven någon erfarenhet om huru det ofta tillgår vid borgmästarval. Jag vill icke anföra några specifika exempel, men jag tillåter mig fråga: hvad finnes det för sundt förnuft uti att rättvisans opartiska handhafvande på landet till synes skall vara viktigare än i städerna? Domare på landet tillsättas nämligen, som bekant, af Kungl. Maj:t, men i städerna skall det ske efter allmän omröstning. Nu invänder man, att det är endast förslagsrätten, som tillkommer städernas invånare. Hvar och en vet dock, huru det ofta går till vid dylika förslags upprättande. Om man vill hafva en viss person till borgmästare, så uppföras jämte denne två personer på förslaget, hvilka antingen äro alldeles omöjliga eller ock innehafva så väl aflönade befattningar, att de icke kunna väntas emottaga borgmästarplatsen. Sålunda ligger det i städernas makt att uppgöra förslaget så, att Kungl. Maj:t tvingas att utnämna just den, som man vill hafva.

Kan utskottet nu verkligen påstå, att allt det är viktigare, hvarom talas å sid. 3 i betänkandet, där det heter: »upprättande af röstlängd, ledning af allmän rådstuga och beredning af de ärenden, som där skola förekomma, befogenhet att genom en sin medlem deltaga i stadsfullmäktiges öfverläggningar, rätt till initiativ hos kommunens beslutande myndighet samt inseedet öfver alla af stadskommunen tillsatta styrelser, är enligt utskottets förmenande af den vikt, att det väl kan anses befogadt, att stadsinvånarnes mening om, hvilka personer må anses för borgmästarupdraget mest lämpliga, bör vid platsens tillsättande få göra sig hörd». Ja, vore det blott fråga om att deras mening skulle få

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
rörande borg-
mästarval.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
rörande borg-
mästarval.*
(Forts.)

göra sig hörd! Men eftersom Kungl. Maj:t skall välja bland tre, så tvingas han, såsom jag nyss sade, att utnämna den, som staden vill hafva. Är det väl någon af herrarne, som kan motsäga mig, när jag påstår, att det under sådana förhållanden åtminstone låter tänka sig, att en borgmästare då lätt kan komma i en skef ställning, och borde enligt min mening aldrig förekomma, att en domare skall känna sig stå uti tacksamhetsskuld till borgarne i det samhälle, där han skall skipa rättvisa. Jag vill icke yttra mig om, hurudana valmännen möjligen komma att blifva uti en framtid, men det vet nog det ärade utskottet likaväl som jag.

Så säger man vidare, att det här icke är fråga om enmansdomstolar. Det är dock ett faktum, att vissa småstäder hafva enmansdomstolar, där inga litterata rådmän finnas.

Det tyckes nu hufvudsakligen vara ekonomiska skäl, som förmått det konservativa utskottet att afstyrka motionen. Jag vill dock fråga, om det icke finnes högre synpunkter i denna sak att taga vara på, nämligen det, som vi svenskar så högt värdera: att våra domare skola vara oafsättliga och opartiska. Det är ju dock opartiskheten, som, åtminstone i en kanske ej aflägsen framtid, kan komma i fara. Jag vill visst icke påstå, att borgmästarna äro partiska i sin rättsskipning, möjligheten är dock icke åtminstone för framtiden utesluten.

Vi talade härom dagen om brännvinsmedlen ur nykterhets-synpunkt. Jag skulle nu vilja säga, att så länge städerna själfva skola aflöna borgmästare och rådmän, komma de att göra anspråk på brännvinsmedlen, och så länge städerna lockas genom brännvinsbolagsvinsten, får nog nykterheten sitta emellan.

Jag har med detta endast velat uttala min förvåning öfver den besynnerliga motivering, som komponerats af det ärade utskottet.

Herr Säve: Jag skulle vilja hemställa till den ärade motionären och till den siste ärade talaren, om de verkligen tro, att städerna skulle tycka om den förändring i sin befogenhet att utöfva inflytande på borgmästares tillsättande, som här är föreslagen. Särskildt skulle jag vilja göra den siste ärade talaren den frågan, huru han skulle finna det, därest man här i Riksdagen skulle vilja beröfva de kyrkliga församlingarnas medlemmar den befogenhet de hafva att utöfva inflytande på de prästerliga tjänsternas tillsättning. Detta synes mig vara ett tämligen analogt fall. Städerna hafva ju sedan urgamla tider haft en viss själfstyrelse, t. o. m. en ganska stor sådan, och ett uttryck för denna själfstyrelse var rättigheten för dem att själfva tillsätta sina styrelser, d. v. s. sina borgmästare och sina magistrater. Denna rätt hade de under hela medeltiden, och fastän en ändring vidtogs på femtonhundratalet så till vida som Konungen då började gifva fullmakt åt den, som staden utsett till sin borgmästare, så har det dock aldrig ansetts lämpligt att beröfva städerna deras rätt att utöfva ett bestämmande inflytande vid borgmästarnes tillsättning. Efter utfärdandet af

1720 års regeringsform, hvori det blef bestämdt, att städerna skulle få uppsätta tre på förslag till borgmästartjänsterna, utaf hvilka Konungen utnämnde en, har ingen annan förändring blifvit vidtagen än den, som genomfördes år 1862, då rättigheten att rösta på borgmästare utsträcktes så till vida, som icke blott det egentliga borgerskapet utan äfven städernas husegare, hvilka nu fått rösträtt vid riksdagsmannaval, finga denna rätt. Nog skulle det taga sig bra besynnerligt ut, om man, sedan man utfärdat de nya kommunallagarna af 1862, som fastslogo städernas såväl som öfriga kommuners själfstyrelse, nu 40 år senare skulle beförva städerna den befogenhet vid borgmästarval, som de hittills så länge åtnjutit. Hafva då städerna missbrukat denna sin befogenhet? Kan man verkligen säga, att så varit förhållandet?

Det har här sagts, att det är en princip uti vårt land liksom i åtskilliga andra länder att hålla på, att domarne skola vara oafsättliga. Jag kan ej finna, att den befogenhet, som städerna hafva, att utöfva inflytande vid borgmästarnes tillsättande, kränker denna princip, ty äfven om borgmästarna blifva utsedde af stadsborna, äro de därför icke afsättliga från sina domareämbeten. Skulle en borgmästare visa sig försumma sin domarebefattning, begå ämbetsfel eller öfvertredelser, så finnes det myndigheter öfver honom, och helt visst känna stadsinvånarne väl till den rätt de hafva att öfverklaga hans och magistratens utslag.

Den siste ärade talaren framhöll, att vi inom utskottet företrädesvis skulle hafva fäst oss vid den rent ekonomiska sidan af saken. Ja, den är berörd i vårt betänkande, men den har dock icke varit hufvudsak för mig, utan för mig har hufvudsaken varit, att ingen inskränkning i den städerna medgifna själfstyrelsen skulle göras. Man får dock ej bortse från aflöningsfrågan, ty nog kunna städerna med fog säga, att när vi aflöna våra borgmästare och våra magistrater, vilja vi också fortfarande hafva rätten att utöfva ett bestämmande inflytande vid tillsättandet af våra borgmästare och magistratsledamöter, men är det så, att denna rätt fråntages oss, tillkommer det också staten, som tager denna rätt åt sig, att aflöna dem, som hafva att utöfva vår jurisdiktion.

Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Uppström: Jag måste tillstå, att den motion, som här väckts af herr Ewerlöf, har i sig åtskilligt för mig mycket tilltalande, men jag kan dock icke lämna mitt bifall till densamma, enär den för det första borde vara mycket mera vidsträckt och omfatta, att icke endast rådstufvurätternas ordförande utan äfven deras ledamöter skulle tillsättas af Konungen på det i allmänhet för tillsättning af domare stadgade sätt. Detta är *ett* skäl och det skulle åter föra med sig *ett annat*, nämligen det att rådstufvurätternas aflöningsätt skulle blifva helt annat. I sammanhang med att Kungl. Maj:t öfvertog tillsättandet af deras ledamöter, skulle nämligen staten aflöna rådstufvurätternas ordförande och ledamöter, och detta skulle medföra en ytterst svår och vidlyftig

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
rörande borg-
mästarval.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
rörande borg-
mästarval.*
(Fortés.)

uppgörelse mellan staten, å ena, och städerna, å andra sidan. Ty såsom vi veta, hafva städerna erhållit åtskilliga förmåner i form af jordar, tolag och andra bidrag till uppehållande af jurisdiktionen m. m. En annan följd skulle blifva den, att magistratens göromål skulle komma att skiljas från rådstufvurättens och öfverlämnas till en särskild myndighet, som dock fortfarande skulle vara af kommunal beskaffenhet. Tanken på att förena stadsdomstolarna med den vanliga domstolsorganisationen i vårt land är icke någon främmande tanke. Det har varit ifrågasatt, att de mindre städerna skulle läggas under närliggande häradsrätter, och förslag har äfven väckts att inordna städerna i den allmänna organisationen för underrätter. Ett skäl för statens öfvertagande af städernas domstolar är det, att magistraterna och rådstufvurätterna, från att förut hafva varit institutioner med öfvervägande kommunal verksamhet, hafva under lagstiftningens gång allt mer och mer tagits i anspråk för handläggning af mål och ärenden, som ej hafva särskild betydelse eller intresse för städerna såsom sådana. Så vill jag erinra, att numera handläggas af rådstufvurätterna saker, som angå äfven landsbygden, nämligen växel mål, sjömål, frågor om lagfart och in-teckning af järnväg, förlagsin-teckning o. s. v. Dessa ärenden kunna förorsaka städerna utgifter på så sätt, att rådstufvurätternas arbetskrafter till följd af därigenom ökade göromål måhända måste förstärkas, hvilket åter har till följd, att aflöningar till flere tjänstemän måste af städernas medel bestridas. Detta finner jag ej vara med rättvisa öfverensstämmande, då städerna för närvarande icke uppbära några bidrag till de ökade utgifter, som de måste underkasta sig för jurisdiktionen. En omständighet, som i denna fråga också är af betydelse, är de försök, som för närvarande göras att kringskära städernas inkomster. Denna fråga torde emellertid vara för tidigt väckt. Den kan icke afgöras förr än i samband med omorganisationen i en oviss framtid af hela vårt domstolsväsen, och afgörandet af densamma torde således få lämnas åt framtidens bedömande. Jag har intet yrkande.

Herr von Möller: Den näst föregående talaren sade, att hufvudskälet för honom varit icke det ekonomiska, d. v. s. att, såsom utskottet säger, städerna skulle komma med anspråk på att statsverket skulle öfvertaga kostnaderna för dessa institutioner, utan det afgörande för honom vore att icke inskränka städernas rätt; d. v. s. bibehållandet af städernas rättigheter och intressen skulle för honom vara det högsta. Jag vågar åter bestämdt fasthålla, att det finnes ett större intresse och en större rätt, och det är tillgodoseendet af att rättsskipningen blir den bästa möjliga, och det torde väl ingen i denna högkonserverativa kammare gärna vilja påstå, att detta intresse icke blefve bättre tillgodosedt, om domarne utnämndes af Kungl. Maj:t än om de, såsom nu sker, utses af det härskande partiet inom respektive städer.

Så kom den ärade talaren med ett *argumentum ad hominem*. Han frågade mig, om jag skulle tycka om att man toge bort rätten

för oss att nämna profpredikant eller att man inskränkte vår rätt att välja präst. Ja, mina herrar, nog är det möjligt, att herrar präster ibland vilja spela domare, men domare äro de dock icke, åtminstone anser jag dem icke vara så viktiga som de, hvilka hafva att döma efter svensk lag. Hvad skulle den ärade talaren tänka, om befolkningen på landet skulle begära att äfven välja sina domare. Det skulle allt blifva en skön ordning.

Jag har, såsom herrarne hört, icke gjort något yrkande, då jag anser motionen af för ringa omfattning. Rådsmännen borde allt hafva tagits med, ty precis på samma sätt som med borgmästarne går det till vid rådmansvalen. Det är samma olämpliga valsystem. Jag anser för min del, att städernas såväl borgmästare som rådmän borde tillsättas af Kungl. Maj:t och att statsverket borde bekosta domstolsorganisationerna äfven i städerna. Men förslag härom föreligger ej nu, och af det skälet anser jag mig ej kunna göra något yrkande, jag har velat uttala mina sympatier för motionens syfte och jag vill hoppas, att den i något förändrad form måtte återkomma.

Herr Säve: Jag vill ej säga, att icke möjligtvis, om en annan form funnes för borgmästares tillsättande, denna kunde vara bättre, men hvad jag velat framhålla i mitt anförande var den historiska utvecklingen af städernas själfstyrelse, och att denna blifvit på sista tiden fastslagen genom 1862 års kommunallagar. Och den själfstyrelse, som städerna haft sedan så många århundraden tillbaka, den får man ej taga från dem, allra minst under en period, då hela utvecklingen af vår förvaltning pekar åt decentralisation. Herr von Möller ville göra en anmärkning mot att jag framstälde en liten analogi med afseende å städernas befogenhet att utöfva inflytande på borgmästarplatsers tillsättande och de kyrkliga församlingarnas befogenhet med afseende å tillsättandet af prästerliga tjänster. Det föreföll mig som han tyckte, att jag beginge någon *crimen læsæ majestatis*, då jag ville göra en jämförelse mellan domare å ena och präster å andra sidan, då han syntes anse, att den senare gruppen stode så långt under den förra, att en jämförelse mellan dem ej kunde göras. Jag får säga, att detta står utanför den fråga vi nu behandla. Här kan naturligtvis icke meningen vara att bedöma, om den enes verksamhet är viktigare än den andres. Hufvudsaken för mig är i detta hänseende den, att hvar och en löser sin uppgift på bästa och lämpligaste sätt och att han värderas därefter. Nu förhåller det sig emellertid så, att vi här icke hafva att bedöma detta, utan att vi skola bedöma, huruvida det finnes skäl för Första Kammaren att taga från städerna den befogenhet, som de under framfarna århundraden ägt och som de väl fortfarande hafva utspråk på att få äga.

Här har sagts: huru skall det gå vid tillsättandet af magistrat i städerna, när den allmänna rösträtten kommer? Ja, man inser sålunda, att det finns vissa betänkligheter i detta afseende med afseende på denna allmänna rösträtt, men äfven dessa betänklig-

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
rörande borg-
mästarval.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
rörande borg-
mästarval.*
(Forts).

heter skola vi hafva för ögonen, när det inom denna kammare blir fråga om att bestämma sig för den allmänna rösträtten, hvilket torde dröja länge, att döma särskildt af den utgång, som rösträttsfrågan härom dagen fick i Andra Kammaren.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Evertöf*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 3 och 4 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 8, i anledning af väckt motion om upphäfvande af § 54 regeringsformen och § 50 riksdagsordningen, samt

n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 4 och 28 regeringsformen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad fördragning af sammansatta stats- och lagutskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgadt, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Justerades ytterligare tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 9,30 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 8 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 1 i denna månad.

Anmälades och bordlades

första särskilda utskottets memorial, n:o 7, angående ersättning åt utskottets kansli och vaktbetjäning; äfvensom

andra särskilda utskottets utlåtande och memorial:

n:o 6, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition n:o 101 med förslag till förordning angående försäljning af vin och malt-drycker, dels ock inom Riksdagen i ämnet väckta motioner;

n:o 8, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa bestämmelser i det vid utskottets utlåtande n:o 1 fogade förslag till förordning angående försäljning af brännvin; och

n:o 9, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, n:o 105, angående ändrad lydelse af 8 och 28 §§ uti kungl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 6 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 116.

Vid föredragning af statsutskottets den 6 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 117, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte hufvudtiteln under viss förutsättning gjorda framställning om uteslutande ur riksstaten af det såsom bidrag till gymnastiskt-ortopediska institutet under nämnda hufvudtitel uppförda anslag, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran följande den 6 i denna månad bordlagda ärenden, nämligen stats-

utskottets utlåtanden n:is 118 och 119, bevillningsutskottets betänkanden och memorial n:is 24—30, lagutskottets utlåtanden och memorial n:is 64—68 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden, n:is 11 och 12.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets den 4 och 6 innevarande maj bordlagda utlåtande, n:o 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser för skjutsskyldighetens fullgörande i Stockholm, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda memorial n:o 11, angående försäljning af en riksbanken tillhörig fastighet i Luleå, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,19 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Tisdagen den 9 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 2 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial:

n:o 120, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden; och

n:o 121, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens tionde hufvudtitel; äfvensom

bevillningsutskottets memorial:

n:o 31, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 1:o) af bevillningsutskottets memorial n:o 19 angående verkställd granskning af tulltaxan;

n:o 32, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 20 i anledning af väckt motion om nedsättning af postafgiften för trycksaker m. m.;

n:o 33, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 3:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 21 angående beskattningen af socker; och

n:o 34, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 22, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 78 angående ändrad lydelse af § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 123, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 10 till och med 25 äfven-

som §§ 27, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 122, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets behof af vissa fastigheter.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 118, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgadt.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 121, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:s proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran första särskilda utskottets nästlidne dag bordlagda memorial, n:o 7, äfvensom andra särskilda utskottets samma dag bordlagda utlåtanden och memorial, n:is 6 samt 8 och 9.

Herr *vice talmannen* uppläste en motion, n:o 55, angående ändring af vissa åt Första Kammaren upplåtna lokaler i nya Riksdagshuset.

Denna motion hänvisades till de ledamöter, som enligt 15 § i kammarens ordningsstadga hafva att ombesörja kammarens ekonomiska angelägenheter.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

Herr vice talmannen yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att främst på föredragningslistan för nästkommande plenum uppföras de i dag för första gången bordlagda ärendena samt allra sist bland två gånger bordlagda ärenden andra särskilda utskottets utlåtande, n:o 6, angående försäljning af vin och maltdrycker och samma utskotts utlåtande, n:o 9, angående ändrad lydelse af 8 och 28 §§ uti kungl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878.

Denna hemställan bifölls.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.
